

Любовта е достатъчна

Корнилиъс Енгелбрехт бе измислил сам себе си. Позволете ми да подчертая веднага, незабавно и ясно, че той не е човекът, когото бих нарекъл приятел, но го познавам достатъчно добре, за да твърдя, че нарочно и с цел бе създал и оформил представата за себе си: ерген, облечен скромно в дрехи с убити мрачни цветове, учител по математика, спонсор на клуба по шахмат, по-скоро добър познат с всички, отколкото приятел само на един, човек, който предпочита да остане невидим. Зад цялата тази маска от равнодушие, обаче, се криеше пламтяща огнена сърцевина, но (поради някаква неизвестна за мен причина) това ми стана ясно едва напоследък, когато Корнилиъс Енгелбрехт избра мен, за да разкрие тайната си мания, своята фикс идея, която лежеше под тази обикновена, измислена визия, поддържана нарочно от него.

Започнах да виждам истинското незамаскирано сърце на Корнилиъс след погребението на декан Мерил. Всички бяхме шокирани от неочакваната смърт на Мерил – една загуба, която ни обедини в краткотрайна близост, неестествена за трапезарията на факултета в нашата малка частна академия за момчета. Но причината Корнилиъс да захвърли стратегията си за незабележим и скромен живот не бяха шокът или пиячката,

на която се отдадохме в този снежен следобед в кръчмата „Пен Ин“, където отидохме след погребението. Някой на масата отбеляза загадъчните последни думи на Мерил: „Любовта е достатъчна“, думи, които сега ме жият като обвинение, заради моето съучастие или окуражаване, *сега*, но не и тогава. Ние започнахме да говорим за последните, предсмъртните думи на известни хора, както и на нашите почнали роднини и тогава Корнилиъс наведе глава и закова погледа си върху своята тъмна бира. Аз единствен забелязах това, тъй като случайно седях на масата до него.

Той говореше по-скоро на бирата си, отколкото на някого от нас.

– „Око като синя перла“ бяха последните думи на моя баща. След това умря. През един снежен зимен следобед, също като този.

Корнилиъс имаше лице, което винаги съм свързвал с портрета на Херцога на Урбино от Пиеро дела Франческа*. Заради формата на носа – тесен, но с изразително голяма гърбица, осигуряваща отлична преграда за очила, каквито той не носеше. Приличаше на мъж, който е обезумял поради някаква загадъчна причина или е обсебен от интелектуална, а може би морална дилема, толкова унищожителна, че го кара да се чувства висшестоящ спрямо от всички нас – обикновените хора, чиито тревоги бяха свързани само с автомобила или грипа на детето. Когато разговорът ни се пренесе към светски и по-обикновени и земни неща, той се дистанцира, сякаш

* Гениален италиански живописец (ок. 1514 – 1492), най-големият преди Да Винчи, придворен художник на владетеля на Урбино Федерико да Монте Фелтро, има много негови стенописи в Римини и Ярецо, където в църквата „Сан Франческо“ се намира цикълът му Легендата за Светия кръст. – *Б. пр.*

размишляваше върху нещо далеч по-сложно и важно, което го караше да се усмихва снизходително.

– Око като синя перла? Какво означава това? – попитах.

Корнилиъс ме загледа съсредоточено в лицето, сякаш ме сравняваше с някакъв свой критерий.

– Не мога да ти го обясня, Ричард, но мога да ти покажа.

Всъщност настоя да отида в къщата му тази вечер, постъпка, която бе абсолютно неприсъща за него. Никога преди не бях го виждал да настоява за нещо. Това щеше да привлече вниманието към него. Според мен думите на Мерил „Любовта е достатъчна“ кой знае защо го бяха разстроили, развълнували или може би си мислеше, че бяха развълнували мен. Както казах, нямам никакво обяснение защо избра точно мен, освен може би защото бях единственият художник или учител по изкуство, когото познаваше.

Той ме поведе по един коридор и ме въведе в просторен кабинет, пълен с книги. Стори ми се странно, че вратата на тази стая бе заключена, въпреки че живееше съвсем сам. Стаята беше студена и мразовита, затова той запали огън в камината.

– Обикновено нямам гости – обясни сконфузено Корнилиъс и ми посочи скъпо кресло, тапицирано с тъмна кожа с цвят на слива и висока облегалка, което бе поставено близо до камината, точно срещу една картина. Забележителна, изключителна картина, на която младо момиче, облечено с къса синя риза над пола с ръждив цвят, седеше в профил до маса пред един отворен прозорец.

– Боже! – бе единственото, което се изтръгна от устните ми. Той изглежда очакваше да чуе точно това,

защото тази самотна дума отключи цял водопад от напътствия, изказани с неподправена емоция.

– Виж! Виж окото ѝ. Като перла е. Перлите са били любими елементи на Вермер*. Виж копнежа в изражението ѝ. И тази светлина от Делфт, която се излива върху челото ѝ през прозореца – той извади носна кърпичка от джоба си и внимателно, без да докосва платното, избърса рамката, въпреки че не забелязах прах по нея. – Виж тук – продължи моят домакин. – Грациозността на ръката ѝ, бездействаща, ленива, обърната с дланта нагоре. Сякаш художникът е положил един застинал миг време в тази ръка. Но освен това...

– Забележително – прекъснах го, без да мисля. – Със сигурност е в стила на Вермер. Изключително изкусна имитация.

Корнилиъс постави ръцете си върху облегалката на стола и се наведе към мен, докато почувствах дъха му върху челото си.

– Това е Вермер – прошепна едва чуто той.

Аз изломотих нещо нечленоразделно при това абсурдно твърдение и очевидната му непоклатима вяра в него.

– Има много неща, направени в стила на Вермер, и на Рембранд също. На школата на Рубенс и други като него. Светът на изкуството е пълен с имитатори и копия.

* Йоханес ван дер Меер или Ян Вермер (1632 – 1675), холандски художник, майстор на битовата живопис, известен със светлината в платната си, един от великите художници на Нидерландския златен век, заедно с Рембранд и Ван Хаалс. През целия си живот живее в Делфт, умира млад и има около 35 платна, най-известни от които са „Момичето с перлената обика“, позната като Мона Лиза на Севера, „Момичето с чаша вино“, „Плетачката на дантели“, „Млекарката“. – Б. пр.

– Това е Вермер – повтори отново той. Тържествеността в тона му ме накара да откъсна очи от картината и да го погледна. Сякаш гризеше вътрешността на бузата си. – Но ти не вярваш, нали? – попита и сложи ръка на сърцето си.

– Просто има много малко негови картини – не обичах да разбивам илюзиите на който и да е човек.

– Да, така е, малко са. Много малко. Направил е не повече от четиридесет платна. И само около тридесет и пет са намерени. *Welk een schat! En waar is dat alles gebleven?*

– Какво значи това?

– Просто риданието на един холандски историк. „Къде изчезнаха тези съкровища?“ Или нещо от този род. – Той се обърна, за да налее бренди на двама ни. – Така че защо да е невъзможно тази да е негова? Ето виж! Това е същият прозорец, отворен навътре от лявата страна, който той е рисувал толкова често! Същите мазки от бледожълта светлина. Погледни шарките на дамската върху масата. Същата, както в девет други картини. Същият испански стол с орнаменти от лъвски глави, който присъства в единадесет негови платна, със същите месингови кабърчета в кожата. Същите черно-бели плочки, разположени по диагонал на пода.

– Еднаквите или подобни детайли не доказват автентичността на една картина.

– Съгласен съм, но те мислех за проникателен човек. Ти си художник, Ричард. Със сигурност можеш да видиш, че плочките на пода имат същите дефекти, както и в по-ранните му работи, например в „Урок по музика“, датирана приблизително към 1662 до 1664 година, или в „Момиче с чаша вино“ от 1660 година.

Никога не бих предположил, че знае всичко това. Изреди ги все едно четеше по учебник. Така де, и аз го можех, но той?

– Това може също така да доказва, че е била направена от добър имитатор – или от Ван Миерис*, или от Де Хох**. Те всички са рисували подове с плочки. Цяла Холандия е павирана с плочки.

– Да, да, знам. Джордж III е смятал, че „Урок по музика“ е на Ван Миерис, когато купил картината, но дори един крал не може да промени истината. Това е Вермер.

Той произнесе името набожно, прошепна го с благоговение.

Не знаех какво да кажа. Беше абсолютно неправдоподобно.

Корнилиъс разчисти книгите и хартиите в ъгъла на голямото дъбово бюро, подпря се на него и се наведе към мен.

– Виждам, че все още се съмняваш. Ако искаш, изследвай картината, обърни внимание на различната дълбочина на фокуса. Погледни кошничката за шивашки принадлежности, разположена на масата, нещо, което той често прави, сякаш поставя преграда между наблюдателя и фигурата. Плетката на кошничката е неясна, тя леко не е на фокус, но лицето на момичето е много ясно фокусирано. Погледни дантеления ръб на бонето ѝ. Абсолютно прецизно, до най-малкия бод над слепоочието ѝ. А сега огледай чашата с мляко. Меки размазани ръбове. А картата на стената? И тя е едва загатната. Е, ще се съгласиш ли си с мен?

* Франс ван Миерис (1635 – 1681) художник от Златния век на нидерландската живопис. – *Б. пр.*

** Питър де Хох (1629 – 1684) художник от Златния век на нидерландската живопис, съвременник на Вермер. – *Б. пр.*